

מסורת הש"ס

^(א) [נכרתו מז: ושינ], ^(ב) חולין קלא: א ז ביק פז: כחכות נח: נח: ד זביק ^(ג) ע"ש ב"מ סד: ע"ש], ^(ד) נכמ"י טופך. אמר רמחמא, ו ^(ה) כחכות נכ: ^(ו) [שנת קמ"א], ^(ז) גי מ"ד היכא,

תורה אור השלם

- ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקצרך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אתם אני ה' אלהיכם: וקרא כג כב לקט שקמה רוצח אשר ירצח את רעהו בבלי דעת ודוא לא שגא לו מתמל שלשום וס אל אחת מן הערים האל וקח: דבריה ד מב
- כל כבודה בת מלך פניהה ממשבצות וקב לבושה: תהלים מה יד

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כל האומר (נעמוד הקדוש). כשלים הגט ג"מ להולך לאו מוס:

מוסף תוספות

א. ואח"כ גבי מתנה נמי אמרי' בפ' הנהיגין אי לאו דעבד לי נייח נפשיה לא הוה חייב ליה. י"ל דלא דמי, דרגילות הוה כמה פעמים שאדם נוהג מתנה לחבירו קרובו או ארובו אפי"ג דלא עבד לי נייח נפשא מעולם, אבל אין דרך אדם לשחרר עבדו אי לאו דעבד לי נייח נפשי טובא. מוס' הלא"ה לקטן יג. ד"ה והוא שגזרינן.
ב. אפי"ג דאמר דאמנא לא תלקט. מוס' הלא"ה.
ג. דמשמע אפי' לנקות לעני תעזוב אותו לשאר עניים. מוס' הלא"ה.
ד. גי תוס' הרא"ש: למימר דא לא. ו. או תפשוט דיכול לומר לו עשה עמי ואני נקי. מוס' הלא"ה.
ז. כלומר, אין רצון האדון להשתעבד בו כלל. מוס' הלא"ה.
ח. ומשני, לדירי נמי משום דכתיב ויח נקט לי, סד"א ליעבדו ר' עניי' ועי' מהר"ם שף דג"ה גמ' העדפא ומהר"א על מוס'. ו. אפי"ג שאין בו שום חידוש. מוס' הלא"ה.
ט. ולדקדק מינה דעבד איירי בדלא אמר ליה, ניחא. מוס' הלא"ה.
י. דבסברא פליגי. מוס' הלא"ה לקטן ט: ד"ה נספ. יא. אבל המקדוש ידי עבדו ידיו קדושות למלאכתן קאמר. מוס' הלא"ה. יב. חד לישנא אכוליה עבד. מוס' הלא"ה.

פסקי רי"ד

שאם ירצה שלא לזון וכי ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואני זנך פי' אלא חזור על הפתחים ואסיקנא בהדיא פלוגתא דרב ור' יוחנן דרב סבר אינו יכול ור' יוחנן סבר יכול וקו"ל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן:

לא תלקט לעני. סמכניהו רחמנא לא תלקט לעני ולגר ודרשינן סמוכין לא תלקט אתה לצורך העני : **לנהויר עני על שלו**. עני הראוי ליטול פאה ויש לו שדה הזקירו הכתוב להניח זה פאה: **לעבד**. כנעני: **עשה עמי**. מלאכה ואיני זנך אלא חזור על הפתחים: **דנלא ספקא**. לזון במעשה ידיה וזריך להוסיף משלו: ופרכינן **עבד נמי לא ספק ומשני**

עבדא דנהוס כרסיה לא שויא. עבד שאינו שוה לחס אכלו: **למריה למאי מספצי**. הלכך אינו מוסיף משלו אלא יחזור על הפתחים כי מי יכופנו לזונו ולהפסיד שלו. אבל אשה כך התנה עמה בכתובתה ואת תהא יתבא צדימי ומיתונא מנכסי: **שגלה לערי מקלטו**. שהרג בשוגג וגלה: **לנעדרפא**. שמעשה ידיו עודפים על מזונותיו: **לא לישקל מיניה**. ויהא ציד העבד שמה יש יוס שלא ימנא להשתכר: **וחי**. ונס אל אחת הערים האל וחי: **כבודה צב מלך**. כל ישראל בני מלכים: **פנימה**. לנועה ואין דרכה ללאת ולסבב צעיר שאינה משס ואין מכירין אותה להציא לה מלאכה צדימה אלא חס כן מסבבת צעיר למנא' מלאכה להשתכר: **וספברא**. בדלאמרי ליה עשה עמי קא מיירי: **ועוד מאי שנא שני כלומר**. אפילו בשני שובע כיון דא"ל עשה עמי הרי הן לו שני כלומר: לא ספק. אינו מספיק: **מאן דמרחם אבני חרי אעבדא נמי מרחם**. דשייך צמזמא כהאשה ליה

^אוחי ^ביעבד ליה חיותא טפי קמ"ל והא מדרקתני סיפא יאבל אשה שגלתה לערי מקלט בעלה חייב במזונותיה מכלל דלא אמר לה דאי אמר לה בעלה אמאי חייב ומדסיפא דלא אמר לה רישא נמי דלא אמר ליה לעולם דאמר ליה יואשה בדלא ספקה והא מדרקתני סיפא ואם אמר לה צאי מעשה ידריך במזונותיך רשאי מכלל דרישא דלא אמר לה ה"ק הוואם מספקת ואמר לה צאי מעשה יריך במזונותיך רשאי מספקת מאי למימרא מהו דתימא ^בכל כבודה בת מלך פנימה קמ"ל לימא כתנאי רבן שמעון בן גמליאל אומר יכול העבד לומר לרבו בשני בצורת או פרנסני או הוציאני לחירות וחכמים אומרים הרשות ביד רבו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר יכול ומר סבר אינו יכול ותיסברא האי או פרנסני או הוציאני לחירות או פרנסני או תן לי מעשה ידי בפרנסתי מיבעי ליה ועוד מאי שנא בשני בצורת אלא הכא במאי עסקינן דאמר לו צא מעשה יריך למזונותיך ובשני בצורת לא ספק רשב"ג סבר יאו פרנסני או הוציאני לחירות * כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמין עלי ורבנן סברי מאן דמרחם אבני חרי אעבד נמי רחומי מרחם ת"ש דאמר רב ה"המקדיש ידי עבדו אותו העבד לזה ואוכל ועושה ופורע ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן במעלה לו מזונות א"ה למאי לזה

במזונותיך ואור"י דס"ד דרגילות הוא שעבד עצמו הולך ועובד את רבו אפילו כשאמר ליה לא מעשה יריך במזונותיך משום הכי בעי למימר ^ה(אע"ג) דלא ^ז ספיק שימחייב במזונות כיון שמ"מ עובדו ^ח משום הכי מהדר ליה בשלון זה עבדא דנהוס כריסיה לא שוי כו' ^י ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך דאפי' מיירי דא"ל לא מעשה יריך במזונותיך מ"מ כיון שעובדו היה לו להתחייב במזונותיו אי לאו משום דיכול ועוד דסלקא דעתיה דמיירי בלא אמר ליה דומיא דאשה דנדלא ספיק לא שכיח: **מאי שנא דערי מקל"מ**. פי' אי אמרת בשלמא יכול אשמועינן ערי מקלט דאע"ג דאמר רחמנא וחי עביד ליה חיותא טפי אפי' הכי יכול הרב לומר כו' אבל לענין העדפה לא משמע ליה דמשום וחי מיהוי העדפה ידיה: **במספקת מאי דמימרא** כו'. אי אמרת בשלמא כולה דספסקא תנא סיפא דאמר לה ^א לגלויי ארישא דאיירי בלא אמר לה ^ב אבל השתא דמוקמת רישא בדלא ספקא ולא תנא הך סיפא אלא לאשמועינן דבמספקת יכול לומר לה זאי מעשה יריך במזונותיך מאי למימרא דזה אינו שום חידוש: **ומר סבר אינו יבול**. והא דקתני או הוציאני לחירות לאו דוקא אלא כלומר שיהיה מעשה ידי לעצמי כמו לזן חורין: **כי היכי דחזו אינשי ומרחמי**. הקשה ה"ר יצחק בן הר"מ דצפרק השולח (לקמן דף ט:): גבי עבד שנשבה ופדאו ישראל אחר שמעינן להו איפכא דקא אמרי רבנן לא ישמעעד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם זן חורין פרכיה לרבו ראשון לא דלמא מימנעי ולא פרכי ורשב"ג סבר כשם שמנא לפדות בני חורין כן מנא לפדות את העבדים ואומר רי"י דרבנן שמעון ז"ג סבר דלענין פדיון פרכי ליה טפי שלא יטמע זין העובדי כוכבים ורבנן סברי דלענין מזונות מרחמי עליה טפי שלא ימות ברעב וגם כל אי יתן לו מעט לחס אבל בפדיון זריך הרבה ציד: **אמר רב המקדיש ידי עבדו**. גרסינן ולא גרסינן המקדיש עבדו דהתם יא' לחירות כדאמר רב כהשולח (לקמן דף נח:): דליהוי עס קדוש קאמר ^א וא"ת וכי היכי דמקדיש ידי עבדו אמרינן דהן קדושים למלאכתן הכי נמי כשהקדיש כל עבדו הוה לן למימר שהקדישו למלאכתו פיו לרצונו רדיו למעשהו רגליו להילוכו דבעינן זה חשיב הקדש כדאמרינן בסוף פ"ק דנדרים (דף יג:): ואומר רבי יצחק דסברא הוא דלא נחמין להקדישו למלאכתו לפי שיש חילוק במלאכתו שאין פיו ידיו ורגליו שוין במלאכתן הלכך אית לן למימר דלשחררו נחמין דהוי הכל בעינן אחד ^ב אי נמי י"ל התם כשמקדיש עבדו סתם משמע יותר למיחוי עס קדוש דהא למלאכתו לא קאמר אבל מקדיש ידי עבדו הקדיש מלאכת ידי דלא שייך למימר בעינן אחר: ולימא

המביא גמ פרק ראשון גיטין

יב.

דהתם לא הוי תן כזי ועוד פי' ר"ת דשיחרור עבד הוי כעין מלוה דאמר'י' בזה תן והולך כזי אע"ג דצממתנה לא הוי כזי דשחרור אי לאו דעבד ליה נייח נפשיה לא הוה משחרר ליה משום הכי חשיב כחוב דאמרינן ביה תן כזי ^א ומדקדק ר"ת דיש חילוק בין מתנה למלוה

דתינן לקמן (דף יד.) הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו וכן בפקדון חייב באחריותו ואם בלא לחזור אינו חוזר אלמא צחוב הוי הולך כזי וגבי כר"ש הנשיא דהולך לאו כזי וכן צריש השולח (לקמן זב:) אמר שלח מתנה כשליח הגט ^א והולך לאו כזי וכיון דהולך לאו כזי תן נמי לאו כזי דאי הוי כזי צממתנה כמו גבי מלוה ופקדון אמאי תנן תן דכיון דכבר אשמועינן דאפילו הולך כזי כ"ש תן כזי דאפי' צממתנה הוי כזי ורי"י הציא ראיא מתוספתא ^א(פ"א ה"א) דקתני צהדיא תן מנה לפלוני שאני חייב לו או פקדון שיש לו צדי וכן הולך כו' אינו חוזר וחייב באחריותן תן מנה זה לפלוני תן שטר צממתה זו לפלוני או הולך כו' רכא לחזור יחזור וזה מנה זו לפלוני התקבל מנה זו לפלוני רכא לחזור לא יחזור אלמא תניא צהדיא דצממתנה לא הוי תן כזי: **דלמא לא היא**. דיחויא בעלמא הויא דרצ פפא אית ליה צהדיא תופס לצי"ח צמקוס שחב לאחריס לא קנה (כחכות דף טז:): **אלא דבתיב לא תלקט לעני**. וא"ת למ"ד צפ"ק דתמורה (דף ד:)

כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני א"כ קנה העני ^א וי"ל דהכא בתר לא תלקט כתיב לעני ולגר תעזוב אותם משמע דלא קני ^א וא"ת ויילף מהכא בעלמא דהנהגי' מניא'ה לחצירו דלא קנה חצירו וי"ל דהכא סברא הויא שלא זכתה תורה לעני אלא מה שכל אחד מלקט לצורך עצמו ולרצ חסדא דמפרש הכא דטעמייהו דרבנן משום דתופס לצי"ח לא קני איכא למימר דמהכא יליף: **עבד נמי בדלא ספיק**. וא"ת אטו משום דלא ספיק יהא רבו חייב לזונו ולא יוכל לומר לו לא מעשה יריך במזונותיך ועוד קשה הלשון דקאמר עבדא דנהוס כריסיה לא שוי הוה ליה למימר צהדיא דלא מחייב לזונו כיון דאמר ליה לא מעשה יריך

במזונותיך ודאמר ליה לא מעשה יריך במזונותיך משום הכי בעי למימר ^ה(אע"ג) דלא ^ז ספיק שימחייב במזונות כיון שמ"מ עובדו ^ח משום הכי מהדר ליה בשלון זה עבדא דנהוס כריסיה לא שוי כו' ^י ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך דאפי' מיירי דא"ל לא מעשה יריך במזונותיך מ"מ כיון שעובדו היה לו להתחייב במזונותיו אי לאו משום דיכול ועוד דסלקא דעתיה דמיירי בלא אמר ליה דומיא דאשה דנדלא ספיק לא שכיח: **מאי שנא דערי מקל"מ**. פי' אי אמרת בשלמא יכול אשמועינן ערי מקלט דאע"ג דאמר רחמנא וחי עביד ליה חיותא טפי אפי' הכי יכול הרב לומר כו' אבל לענין העדפה לא משמע ליה דמשום וחי מיהוי העדפה ידיה: **במספקת מאי דמימרא** כו'. אי אמרת בשלמא כולה דספסקא תנא סיפא דאמר לה ^א לגלויי ארישא דאיירי בלא אמר לה ^ב אבל השתא דמוקמת רישא בדלא ספקא ולא תנא הך סיפא אלא לאשמועינן דבמספקת יכול לומר לה זאי מעשה יריך במזונותיך מאי למימרא דזה אינו שום חידוש: **ומר סבר אינו יבול**. והא דקתני או הוציאני לחירות לאו דוקא אלא כלומר שיהיה מעשה ידי לעצמי כמו לזן חורין: **כי היכי דחזו אינשי ומרחמי**. הקשה ה"ר יצחק בן הר"מ דצפרק השולח (לקמן דף ט:): גבי עבד שנשבה ופדאו ישראל אחר שמעינן להו איפכא דקא אמרי רבנן לא ישמעעד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם זן חורין פרכיה לרבו ראשון לא דלמא מימנעי ולא פרכי ורשב"ג סבר כשם שמנא לפדות בני חורין כן מנא לפדות את העבדים ואומר רי"י דרבנן שמעון ז"ג סבר דלענין פדיון פרכי ליה טפי שלא יטמע זין העובדי כוכבים ורבנן סברי דלענין מזונות מרחמי עליה טפי שלא ימות ברעב וגם כל אי יתן לו מעט לחס אבל בפדיון זריך הרבה ציד: **אמר רב המקדיש ידי עבדו**. גרסינן ולא גרסינן המקדיש עבדו דהתם יא' לחירות כדאמר רב כהשולח (לקמן דף נח:): דליהוי עס קדוש קאמר ^א וא"ת וכי היכי דמקדיש ידי עבדו אמרינן דהן קדושים למלאכתן הכי נמי כשהקדיש כל עבדו הוה לן למימר שהקדישו למלאכתו פיו לרצונו רדיו למעשהו רגליו להילוכו דבעינן זה חשיב הקדש כדאמרינן בסוף פ"ק דנדרים (דף יג:): ואומר רבי יצחק דסברא הוא דלא נחמין להקדישו למלאכתו לפי שיש חילוק במלאכתו שאין פיו ידיו ורגליו שוין במלאכתן הלכך אית לן למימר דלשחררו נחמין דהוי הכל בעינן אחד ^ב אי נמי י"ל התם כשמקדיש עבדו סתם משמע יותר למיחוי עס קדוש דהא למלאכתו לא קאמר אבל מקדיש ידי עבדו הקדיש מלאכת ידי דלא שייך למימר בעינן אחר: ולימא

עין משפט ור מוצה

עא א מ"י פ"ט מהל' עבדים הל' ז סג עשין פר טושע ייד סמן רס סטיף כ וטעיף כאל: **ע**ב ב ג ד ה ו מ' פ' מ'הל' רוח ושמרת נפש ה'ל' כ סמנ עשין פ'ה: **ע**ב ד ז ח מ' שם טוש'ע י'ד סמן רס סטיף כ כ'הג'ה: **ע**ד ח מ' פ'ו מ'הל' ערכ'ן ה'ל' י'ט:

גליון הש"ס

גמ' בי הכי דחזו לי אינשי ויבדחמינו: ע' ז ביק ד' פח ע"א מ"ה דמכ"י:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם. אם רצה. הנעל לחזור בשניהם. קודם שנמו השלים. יחזור. וקסבר ר' מאיר הפסד וחוב לן לאומן ששלחו לכן ואין חפץ לאדם אלא כפניו, כלומר אין אדם נעשה שליח להיות נספר על זר, אלא אם כן עשאו הוא שליח דהיינו כפניו, ויבנן פליגי עליה דר"מ במגזי' ואמרי שצמחרור אינו יכול לחזור משמחר ליד זה, ואפי"ש שלא עשאו העבד שליח, משום דקסברי זכות הוא לעבד שיואל מתחת רבו לחירות וכן לו לא שלל כפניו. דאין סהדי דניחא ליה דניחוי האי שולחו לנבי (ועי' ס'.) ואין חביון לו אלא בפניו. אין אדם יכול לעשות שולחו שליח מדעתו דכבר שהוא חובה או הפסד (קדושין כב.) דאין אדם נעשה שליח לחצירו שלא מדעתו להפסידו, אבל להריותו אכן סהדי דניחא ליה לפיכך זכין ואין חפץ (וחזוין פג.) דכר שהוא לעמוד קריי חובה (כחכות ובעי"ז בחובות פד.) לא קנה. כדאמר בכחכות (שם) דלאו כל כמיניה להיות קופץ מאליו ומב לאו, מתאמר שלא עשאו אותו הנשה שליח לתפוס (ב"מ י.) וכעיי"ז בחובות פד.) מי שיליקט את הפאה. אדם בעלמא שאינו בעל שדה, דאי צבעל שדה לא אמר ר"א וזה, דליכא למימר מינו דזכי לנפשיה, דאפילו הוא עני מוחזר הוא שלא ללקט פאה וזי, ומשמע לא תלקט את שולחן לעני ועל שלו (ב"מ טו.) ע"כ עמחוד קודם להזהיר לעני על שלו. לא תלקט לעני ולגר ומסיר לעני (וחזוין קלא').